

Samomori v letu 1958 na območju ljubljanskega okraja

Branko Lovrečič

V gibanju kriminalitete in dogodkov, ki jih obravnavajo organi za notranje zadeve, obstaje tudi neki naravnii zakoni, ki vplivajo na njihovo upadanje ali naraščanje. Nanje vplivajo različni pojavi, razmere, letni časi, vreme, temperatura in drugo. Govorimo lahko o nekaterih vrstah kriminalitete in dogodkov, ki se najpogosteje pojavljajo v posameznih sezонаh.

Prometne nesreče so na primer najpogostejše, kadar je promet najbolj živahan, ne glede na konice v dnevnu ali tednu, žepne tatvine se največ dogajajo spomladi in poleti, požari ob suši, utopitve v vročih poletnih dneh in ob poplavah. Tudi druge vrste kriminalitete imajo več ali manj svojo »sezono«.

Samomori se prav tako dogajajo v nekaterih letnih časih manj, v drugih pa bolj. Tudi nanje vplivajo različni činitelji in imajo svojo »sezono«. V kapitalističnih državah vplivajo na rast ali padec samomorov še različni gospodarski pojavi, ki so združeni z brezposelnostjo, s stavkami, bankroti zasebnih bank in podjetij, od katerih je odvisen obstoj posameznikov in njihovih družin. Teh pojavov v državah s socialistično družbeno ureditvijo ne poznamo. V nadalnjem bomo prikazali, kako se giblje pri nas število samomorov in poskusov samomorov, njihove razloge, načine, socialni sestav samomorilcev itd.

Samomori se dogajajo skozi vse leto, vendar se njihovo število glede na meseca in letne čase znatno razlikuje. Da bi čim bolj točno prikazali in analizirali samomore ter njihove poskuse, smo o njih zbrali podatke za ljubljanski okraj za leto 1958, vendar brez štirih občin bivšega trboveljskega okraja, ki so bile priključene ljubljanskemu okraju šele v drugi polovici leta in zanje nimamo na razpolago potrebnih statističnih podatkov.

V letu 1958 je bilo 72 dokončanih samomorev, samomorilcev je bilo 52 moških in 20 žensk. V istem času je skušalo storiti samomor 30 moških in 37 žensk. V pričujočem članku obravnavamo torej skupaj 139 primerov.

V primerjavi z letom 1957, ko je bilo 51 dokončanih in 31 poskušanih samomorev, skupaj torej 82, je število naraslo za 58,99 %. Vendar moramo pripomniti, da v letu 1957 nekaj poskusov samomora ni bilo registriranih in je zato narast v letu 1958 pripisati boljši registraciji, ne pa resničnemu narastu poskusov samomora.

V letu 1959 je bilo skupaj 142 dokončanih in poskušanih samomorev na območju ljubljanskega okraja s priključenimi štirimi občinami bivšega trboveljskega okraja vred.

Kljub številčnim spremembam so motivi za samomore in drugi podatki v letih 1957 in 1959 v glavnem isti kakor leta 1958, tako da obravnavano snov lahko smiselno primerjamo tudi za ti leti.

Samomori po mesecih

Po posameznih mesecih je bilo največ samomorev v visokem poletju, in sicer v avgustu, ko je bilo 11 primerov ali 15,27 %. Sledita oktober in november, vsak z 9 primeri ali 12,5 %, nato maj s 6 primeri ali 8,33 %, januar, junij, julij, vsak s 5 primeri ali 6,94 %, februar in april, ki imata po 4 primere ali 5,55 %, in končno september ter december, vsak s 3 primeri ali 4,16 %.

Poskusi samomora po mesecih

Največ poskusov samomora je bilo v spomladanskih mesecih aprilu in maju, in to po 13 primerov ali 19,40 %. Sledijo julij in avgust, ko je bilo po 7 primerov ali 10,44 %, marec in junij, ki imata po 6 primerov ali 8,95 %, januar in september po 4 primere ali 5,97 % in končno februar ter december po 2 primera ali 2,98 %. V novembру ni bilo prijavljenega niti enega poskusa samomora.

Kadar obravnavamo samomore, moramo gledati nanje z enakim merilom, ne glede na to, ali so bili dokončani ali ne. Vsakokrat so motivi za samomor v toliki meri vplivali na storilčevu odločitev, da moramo vzeti vsak primer enako resno. Pri samomoru moramo poiskati pravi razlog, pri poskusu samomora pa poskrbeti, da se odpravijo razlogi in s tem prepreči samomor. Kolikor nam to ne uspe, je verjetnost ponovitve zelo velika in tudi uspeh je bolj verjeten. Na preživele osebe ne smemo gledati z nekakšnim posmehom, temveč kot na ljudi, ki so le po srečnem naključju ušli smrti.

Med samomorilci je okoli 72 % moških in le 27 % žensk. Pri poskusih samomora je število žensk večje od števila moških. Žensk je 55 %, moških pa 45 %. Moški so se temeljiteje pripravljali na samomor in ga tudi v znatenjšem številu dovršili, medtem ko so se ženske pripravljale na samomor z manj zanesljivimi sredstvi, zato so pri poskusih številnejše od moških.

Skupno število samomorov in poskusov po mesecih

Če zaradi boljšega pregleda obravnavamo samomore in poskuse samomora v njihovem skupnem številu, vidimo, da je bilo največ samomorov v maju, in sicer 19 primerov ali 13,66 %, sledi avgust z 18 primeri ali 12,94 %, nato april s 17 primeri ali 12,23 %, marec s 14 primeri ali 10,07 %, julij in oktober imata po 12 primerov ali 8,63 %, junij 11 primerov, januar in november po 9 primerov, september 7, februar 6 in december 5 primerov.

Samomori po letnih časih

Zaradi lažje primerjave smo vzeli cele mesece, in sicer za zimo december, januar in februar, za pomlad marec, april in maj, za poletje junij, julij in avgust ter za jesen september, oktober in november.

Od 72 samomorov je bilo v zimskem času 12 primerov ali 16,66 %, spomladji 18 ali 25 %, poleti 21 ali 29,16 % in prav toliko tudi jeseni.

Zanimivo je, da je bilo število samomorov pozimi najnižje, da se je spomladji dvignilo za 8 %, poleti še za 4 % in jeseni za 12 % od najnižjega števila pozimi.

Glede na spol samomorilcev opazimo naslednje: najnižji odstotek moških samomorilcev je pozimi, in sicer 15,38 %, spomladji se dvigne na 19,23 %, poleti na 28,84 %, jeseni pa na 36,53 %. Pri ženskah je obratno: jeseni je odstotek najnižji, in sicer 18 %, poleti znaša 30 %, pozimi 20 %, a spomladji 40 %. Na podlagi tega pridemo do zanimive ugotovitve, da so si moški jemali življenje največ jeseni, ženske pa ravno v tem času najmanj. Nasprotno pa so ženske najpogosteje segale po samomoru spomladji.

Mnenje, da je največ samomorov na splošno spomladji in jeseni, velja za obravnavano leto le relativno, to je za ženske spomladji, za moške jeseni. Pri skupnem številu samomorov pa to mnenje ne velja, ker je v poletnih mesecih število samomorov enako številu v jeseni. Zima, ki sama po sebi prima težave, je bila razmeroma blaga in ni negativno vplivala na število samomorov, saj jih je bilo le 16,68 %.

Vsekakor je število samomorov v različnih letnih časih in v različnih državah, kakor smo že omenili, odvisno tudi od klimatičnih, političnih, zdravstvenih in ekonomskih činiteljev. V naših razmerah mnogo teh činiteljev odpade.

Poskusi samomora po letnih časih

Število poskusov je v posameznih letnih časih precej različno od števila dovršenih samomorov.

Medtem ko je bilo največ samomorov poleti in jeseni, je bilo največ poskusov spomladji, in sicer kar 47,76 % od skupnega števila (pri dovršenih samomorih pa le 25 %). Pozimi in jeseni je bilo število poskusov najnižje. Poleti so bili poskusi v primerjavi z dovršenimi samomori približno enaki in znašajo 29,85 % (dovršeni samomori pa 29,16 %). Spomladji in poleti skupaj znašajo poskusi 77,61 % (dovršeni samomori pa 54,16 %), pozimi in jeseni skupaj poskusi 22,39 % (dovršeni samomori 45,82 %).

Skupno število samomorov in poskusov po letnih časih

Če primerjamo celotno število samomorov in poskusov samomora po letnih časih, tedaj ugotovimo, da je bilo največ samomorov v spomladanskih mesecih, in sicer 35,97 %, sledijo poletni meseci z 29,49 %, jesenski z 20,14 % in zimski s 14,38 %. Iz tega vidimo, da so kratki zimski dnevi najmanj nevarni za samomore.

Pri poskusih samomorov smo ugotovili, da število žensk prevladuje skozi vse leto, razen jeseni.

Pričakovali bi, da turobni, vlažni in pusti jesenski dnevi zlasti slabovplivajo na živčno in duševno bolne ljudi. Pa je nasprotno najslabše poleti, ko vroči meseci jemljejo živiljenjsko energijo slabotnim in neodpornim. Hladnejši jesenski dnevi bolj blagodejno vplivajo na njihovo živiljenje, a v zimskem času se kolikor toliko umirijo. Umirajo le tisti, ki naletijo na nepremagljive težave.

Načini samomorov

Umreti ni lahko. Vendar ko gledamo tiste, ki so šli prostovoljno v smrt, se zdi, kakor da jim tega ni bilo težko storiti. Samomorilni kandidati si navadno vzamejo živiljenje na kakšnem skritem kraju, da jih nihče ne moti, ali pa v stanovanju, ko so sami doma. Vendar se da sklepati po načinu in kraju umiranja, da je večina želeta, da bi jih kmalu po smerti našli.

Najpogostnejši način samomora je obesjenje. Prostor si samomorilci navadno poiščejo na podstrešjih stanovanjskih ali gospodarskih zgradb, v sobah, kuhinjah ali na dvoriščih. Ponovno se je tudi zgodilo, da so se obupanci iz nekakšnega maščevanja nad srodniki obesili zgodaj zjutraj na hišo ob cesti zato, ker so se bali, da bi sosedje sicer ne zvedeli za način njihove smrti. Večina obesencev je poiskala domači kotiček, le redki so se obesili daleč od doma.

Med moškimi samomorilci se jih je obesilo nad 46 %, med ženskami pa 30 %. Ženske so

najpogosteje iskale smrt z utopitvijo, in sicer 40 %, takšnih moških pa je bilo dobrih 13 %. Skok pod vlak je izbral 15 % moških in prav toliko žensk. Z ustrelitvijo si je vzelo življenje nekaj nad 10 % moških, medtem ko izmed žensk ni nobena tvegala v tem letu takšne smrti. Znan pa je primer iz prejšnjih let, ko je tudi ženska segla po streljem orožju.

Bilo je nekaj primerov, da so se samomorilci najprej poskusili zastrupiti ali so si prezali žile v zapestju in pod. Ker pa to ni bilo dovolj učinkovito, so si izbrali zanesljivejše sredstvo, največkrat vrv.

Duševno bolan moški se je tako razmesaril s kuhinjskim nožem, da je bil pogled nanj grozovit in le s temeljitimi poizvedbami se je dalo ugotoviti, da se je v resnici sam zaklal.

Načini poskusov samomora

Tudi pri poskusih samomora so si moški večinoma hoteli vzeti življenje z obešenjem, in sicer nad 43 %. Ženske so se hotele največkrat zastrupiti, in sicer je bilo takšnih 29,72 %, utopiti se jih je hotelo 21,62 %, prezati žile 18,91 %, obesiti 16,21 %.

Ce primerjamo število dokončanih samomorov s poskusi samomorov, vidimo, da so moški dovršili samomor v 52 primerih, poskusov pa je bilo 30. Nasprotno je bilo pri ženskah poskusov samomora 37, to je 17 več kakor dokončanih samomorov.

Nekaj poskusov, ki so jih storili samomorilni kandidati v vinjenosti ali hipni jezi, je bilo smešnih in neresnih. Neki moški se je na primer temeljito osmešil, ko je hlinil samomor. Napisal je poslovilno pismo, ki ga je skrbno shranil v listnici, nato se je nekoliko napil in šel proti Savi, kjer je obležal v spoštljivi razdalji od vode. Počakal je, da so ga našli »v nezavesti« in obvestili postajo LM. Ob tej priložnosti je pismo seveda prišlo na dan. Pozneje se je dognalo, da je hotel izvesti le moralen pritisk na ženo; želel ji je dokazati, da z njo ne more živeti. Ni poteklo pol leta, ko mu je še nerazvezana žena to vrnila s fingiranim poskusom zastrupitve same sebe. Razlika je bila v tem, da je bil mož prepričan o resnosti ženinega poskusa, medtem ko je žena vedela, da je bil njegov poskus le fingiran.

Skupno število načinov dokončanih in poskušanih samomorov

Kakor smo že omenili, so motivi za samomore ali za njihove poskuse enaki. Tudi načini storitve so enaki in so večinoma odločilni le trenutki. Najštevilnejši način je bil obešenje, in sicer jih je bilo vsega nad 35 %, sledijo mu utopitev z 20 %, skok pod vlak

z 11 %, zastrupitev z 10 %, hladno orožje z 8 % itd.

Redki so bili primeri, ko so samomorilci segli po dvojnem sredstvu ali načinu.

Rudar, ki se je zdravil z antabus tabletami, je najprej hkrati pogoltnil 40 takšnih tablet. Ker niso takoj učinkovale, si je prerezal žile v zapestju, a tudi s tem ni dosegel svojega namena; zato se je končno še obesil.

Neki bivši obrtnik, dober plavač, si je pred skokom v naraslo Savo privezel k telesu svoje kolo in z njim vred skočil v vodo, da ne bi mogel plavati, če bi se v vodi premislil.

Starejši moški se je v hladni Ljubljanci premislil in priplaval sam do brega, da so ga rešili. Dober teden pozneje pa je umrl za pljučnico, ki si jo je takrat nakopal; tako je le dosegel, kar je nameraval.

Razlogi za samomor

Nedvomno so razlogi najvažnejši problem pri obravnavanju samomorov. Najštevilnejši razlog za samomor so pri samomorilcih obeh spolov različne bolezni, predvsem živčne in duševne, ki so pogosto združene z alkoholizmom, ali alkoholizem sam. Mnogokrat je težko določiti pravi razlog. Navadno so razlogi med seboj povezani, na primer živčna bolezen z alkoholizmom, ki povzroča družinske spore, bolezen, neurejeno življenje itd. Družinski člani neradi slabo govorijo o umrlem svojcu, sosedje pa, kolikor niso škodoželjni in sovražni, se nočejo zameriti ter se odgovorom izmikajo s splošnimi izjavami, češ da je pokojni nekoliko več pil ali da je bil nekako čuden in podobno. Pravi odgovor je težko dobiti. Šele po vztrajnem povpraševanju in poizvedovanju pride resnica na dan.

Po odstotkih so najpogostnejši razlogi za samomor razvrščeni takole: živčne in duševne bolezni 22,23 %, psihopati 11,11 %, spori v družini 11,10 %, alkoholizem in spori v družini 9,72 %, alkoholizem 8,33 %, hude bolezni 9,72 %, strah pred kaznijo 6,94 %, nesrečna ljubezen 5,54 %.

O nekem mladeniču, ki je zadnja leta močno popival, smo zvedeli šele po enem letu, da je storil samomor zaradi dekletove nezvestobe. Fant je popival, da bi si v alkoholu utešil svojo bolčino, kar so domači in sosedje prvotno prikrali.

Številni primeri so tako zamotani, da ni mogoče govoriti le o tem, da je bil pokojnik alkoholik in da je to povzročalo spor v družini, marveč je bil tudi bolan, ali je izgubil službo, bil obsojen na zapor, imel je nevšečnosti in spore s sosedji itd. Včasih sploh ni mogoče določiti osnovnega razloga.

Razlogi za samomor po skupinah

Razlog	Živčne in duš. bolezni	Alkohol in bolezni	Hude telesne bolezni	Spori v družini	Strah pred kaznijo	Nesrečna ljubezen	Službeno razmerje	
Skupine	1	2	3	4	5	6	7	
Spol	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Moški	23	31,90	17	23,61	3	4,16	5	6,94
Ženske	8	11,10	—	—	5	6,94	3	4,16
Skupaj	31	43	17	23,61	8	11,10	8	11,10
					5	6,94	4	5,54
							3	4,15

Razlogi za poskus samomora

Razlogi za dokončane in poskušane samomore so sicer isti, vendar je spor v družini kot razlog pri poskusih za 14,26 % številnejši kot pri dokončanih samomorih. Dobra četrtina poskusov je bila zaradi družinskih sporov. Ko smo jih analizirali, smo ugotovili, da so bili

to slabo pripravljeni poskusi, storjeni v hipni jezi po ostrih družinskih sporih. Med storilci je bilo 29,72 % žensk. Samomor je skušalo storiti zaradi alkohola in družinskih sporov nad 23 % moških, žensk pa le 2,70 %. Pač pa je zaradi nesrečne ljubezni poskusilo samomor 18,92 % žensk, moških pa le 10 %.

Razlogi za poskuse samomora po skupinah

Razlogi	Živčne in duš. bolezni	Alkohol in bolezni	Hude telesne bolezni	Spori v družini	Strah pred kaznijo	Nesrečna ljubezen	Službeno razmerje	
Skupine	1	2	3	4	5	6	7	
Spol	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Moški	6	8,95	12	17,91	2	2,98	6	8,95
Ženske	14	20,89	3	4,47	2	2,98	11	16,42
Skupaj	20	29,84	15	22,38	4	5,96	17	25,37
					5	6,94	10	14,91
							1	1,49

Skupno število razlogov za samomore in njihove poskuse

V skupnem številu se razlogi za samomore in poskuse vrstijo takole: živčne in duševne bolezni 27 primerov ali 19,42 %, spori v družini 25 ali 17,98 %, alkoholizem in spori v družini 15 ali 10,79 %, psihopati 15 ali 10,79 %, nesrečna ljubezen 14 ali 10,07 %, alkoholizem 12 ali 8,63 %, hude bolezni 11 ali 7,91 % itd.

V skupnem številu samomorov in poskusov je moških za 18 % več. Poglavitni razlogi pri njih so bili alkoholizem in duševne bolezni. Razen tega je bilo med njimi tudi več psihopatov. Mnogokrat so bile to posledice vojne, bodisi internacije, zaporov ali prestanovnih naporov v borbi. Pri ženskah sta številnejša razloga verska blaznost in nesrečna ljubezen, kar je v skladu z žensko duševnostjo. Tudi neozdravljive bolezni so pri njih bolj kakor pri moških vplivale na samomore.

Omenili smo že, da je večidel težko določiti pravi razlog. Kakor je pomemben in odlo-

čilen prvi ogled, s katerim se ugotovi, ali gre v resnici za samomor ali pa za hudodelstvo, tako je večkrat prva ugotovitev razloga zelo nezanesljiva. Ne morda zaradi hitrice, s katero se opravi ogled, temveč zaradi izjav prič, ki navajajo le vidne razloge, ne pa osnovnih, ker jih ovirajo sram, obzirnost, neznanje ali trenutni vtis, ki ga napravi nenaravna smrt na okolico.

Neki štiridesetletni moški je po izjavi žene, sosedov in stanovskih tovarišev storil samomor zavoljo poneverbe. Na prvi pogled je bilo to videti verjetno, ker je ves teden manjkal v službi, ker ni oddal zadnjih vplačil in se ni odzval direktorjevemu vabilu. To so si razlagali tako, da se kot član upravnega odbora sramuje priti v podjetje, saj je prej veliko govoril, kako je treba delati in biti pošten. Sedaj se je pa pokazalo, da je sam poneverjal. Ti razlogi niso bili prepričljivi. Natančne poizvedbe pri podjetju so pokazale, da ni ničesar poneveril, čeprav ni oddal zadnjih

vplacil, marveč da je imel celo manjši znesek v dobrejem. Res je imel spor v podjetju, toda poglavitni razlog za samomor so bile njegove resnično obupne težave v družini. Kljub prizadevanju si ni mogel pomagati. Morda je bil spor v podjetju le rahel sunek, da se je spustil plaz, ki ga je pokopal.

Najteže je ugotavljati razloge pri samomorih psihopatov, zlasti med kmečkimi ljudmi, ki ne znajo presoditi pokojnikovih življenjskih razmer. Okolina rada hvali njegove vrline, dobro gospodarjenje, priljubljenost in poštenost, pri tem pa naglaša, da je bil pokojnik po svoje čuden, češ da ni pil, ni kadil, ni hodil med ljudi, se ni zanimal za življenje in podobno. Težko si je v takšnih okoliščinah ustvariti pravo podobo.

Nedvomno pri alkoholikih često pogrešno navajajo to njihovo strast kot razlog za samomor, kajti zelo številni so primeri, ko je alkoholizem le drugotnega pomena. Mnogi pijejo, da bi si utolažili žalost zaradi družinskih sporov in težav, zaradi ljubosumja, neuspehov v službi, v bolezni ali drugih tegob.

Le težko si je zamisliti, da bi kdo, ki je zelo iskan strokovnjak, šel prostovoljno v smrt zato, ker so ga izrinili z vodilnega položaja in dali mesto drugemu; ali da bi šel kdo prostovoljno v smrt zato, ker bi moral nastopiti 2–3 mesečno kazen zapora. Skoraj v vsakem takšnem primeru smo ugotovili tudi druge številne tegobe, ki so samomorilca bremenile, in slabosti, ki jim je bil podvržen.

Da bi pregledneje razvideli razloge za samomor, smo jih v tej tabeli zbrali po skupinah, ne glede na skupno število osnovnih razlogov, ki so primarno ali sekundarno vplivali na samomore.

V skupini št. 1 smo združili vse tiste razloge, ki jih lahko uvrstimo med večje ali manjše duševne motnje (brez drugih bolezni ali alkohola). Vplivali so na 43 % vseh samomorilcev, in to na 31,90 % moških ter 11,10 % žensk. Na vse druge razloge odpade 57 %.

Rubrike 5, 6, 7, 8 smo združili v skupino št. 2 in smo vanjo zajeli vse, kar je v zvezi

z alkoholizmom. Tu so le moški, in sicer jih je 23,61 %. Vidimo, da so si moški jemali življenje zaradi duševnih motenj in alkohola v nekaj več kot 55 % primerov. Sklepamo torej lahko, da so duševne motnje in alkoholizem pri moških poglavitni razlog za samomor.

Ženske so segale po samomoru v glavnem zaradi družinskih sporov, delno pa tudi zaradi duševnih motenj.

Tabela je sestavljena po istih načelih združitve poglavitnih razlogov pod eno rubriko kakor prejšnja tabela. Iz nje je razvidno, da je tudi 4,47 % (3) žensk poskušalo samomor v zvezi z alkoholizmom.

Iz tabele je razvidno, da je bilo med 139 samomori in poskuski 51 primerov (36,69 %) zaradi duševnih motenj, 32 (23,02 %) zaradi alkoholizma in 25 (17,98 %) zaradi družinskih sporov, skupaj skoraj 78 %. Iz tega sledi, da so duševne motnje, alkohol in družinski spori poglavitni razlogi za samomore in poskuse samomorov. Na vse druge razloge odpade le okoli 22 %.

Pripomniti moramo, da izmed vseh primerov ni bilo niti enega zaradi nepreskrbljenosti ali bede. Kolikor so se ti elementi v zelo redkih primerih pojavili, so bili povezani z drugimi razlogi, v glavnem z družinskimi spori, duševnimi motnjami ali alkoholizmom, ker so samomorilci zapili zaslužek, ki so ga prejemali za preživljanje.

V tem je poglavitna razlika od predvojnih statističnih podatkov, ko so bili samomori zaradi bede in pomanjkanja precej številni. Tedanj družba se je premašo zanimala za socialno ogrožene ljudi, ki so zaradi bolezni, izčrpanosti ali brezpосelnosti ostali brez sredstev in možnosti za preživljanje. Ostalo jim je le zadnje sredstvo za obstanek – beraška palica, seveda če so bili toliko pri moči in moralno pripravljeni, da so jo mogli uporabljati. Če tega niso zmogli, so si vzeli življenje.

Naši domovi za stare in onemogle, širokosrčno socialno zavarovanje, socialni skladi pri občinskih ljudskih odborih, patronažna služ-

Skupna tabela razlogov za dokončane in poskušane samomore

Razlogi	Živčne in duš. bolezni		Alkohol in bolezni		Hude telesne bolezni		Spori v družini		Strah pred kaznijo		Nesrečna ljubezen		Službeno razmerje	
Skupine	1	2	3	4	5	6	7							
Spol	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Moški	29	20,87	29	20,87	5	3,59	11	7,91	5	3,59	5	3,59	2	1,43
Ženske	22	15,82	3	2,15	7	5,04	14	10,07	1	0,71	9	6,48	2	1,43
Skupaj	51	36,69	32	23,02	12	8,63	25	17,98	6	4,30	14	10,07	4	2,86

ba, Rdeči križ in druge organizacije skrbijo za ljudi, ki iz kakršnihkoli razlogov niso zadosti preskrbljeni; lajšajo jim življenje, da jih ne prevzame obup. To se kaže tudi v naših statističnih podatkih, v katerih ni samomorov zaradi pomanjkanja ali bede.

Različni vplivi na samomore

Poleg različnih razlogov, ki so pripeljali ljudi tako daleč, da so segli po samomoru, je pomembno tudi vprašanje, kako in pod kakšnimi vplivi so ti ljudje živelji. 52 % samomorilcev med moškimi in 56 % med ženskami je bilo v splošnem ali vsaj na videz zdravih,bolehalo pa je 48 % moškij in 35 % žensk. Skupaj je bilo torej 55,55 % zdravih in 44,44 % bolnih samomorilcev.

Alkoholizmu so bili podvrženi le moški, in sicer 56 %, medtem ko med samomorilkami ni bilo niti ene takšne.

Kadar ugotavljamo duševno stanje tistih, ki so prostovoljno umrli, se moramo vprašati, v kakšnem duševnem stanju so bili ob storitvi samomora. Po podatkih, kolikor jih je bilo mogoče zbrati, je bilo ob storitvi vinjenih 21,15 % moškij in le 5 % žensk (1 oseba). Samo po sebi se nam vsiljuje vprašanje, ali so se opijanili namenoma, da bi laže storili samomor, ali pa je njihova vinjenost povzročila, da so se odločili za samomor.

Glede na to, da je storilo 23,61 % moškij samomor v zvezi z alkoholizmom (poleg drugih 'bolezni'), so bili med njimi nedvomno tudi takšni, ki so ga storili zaradi trenutne vinjenosti. Tega ni bilo mogoče za trdno ugotoviti, ker je skoraj 56 % samomorilcev čezmerno uživalo alkohol, čeprav je bil alkoholizem osnovni razlog za samomor le pri manjšem odstotku.

Težko se je zamisliti v zadnje trenutke duševnega stanja samomorilcev. Osvetlili so nam jih maloštevilni rešenci, ki so bili že nezavestni. Povedali so, da so imeli v zadnjih trenutkih v mislih le težave, bol in obup, na družino, sorodnike in življenje se sploh niso spomnili. Nekaj trenutkov ali ur se jim je potem, ko so se zavedli, zdelo cela večnost. Nekaterim je bilo celo žal, da so jih obudili k zavesti. Drugi pa so bili dovezni za tolažbo in nasvete ter so kmalu sprevideli, da so se prenaglili in da njihove težave niso nepremagljive. Z odporom in s strahom so gledali na svoje dejanje.

Seveda je bilo prepričevanje uspešno le pri duševno zdravih ljudeh, ne pa pri psihopathih, alkoholikih ali neozdravlivo bolnih. Tem žal ni bilo mogoče pomagati in vse, kar se je dalo od njih zvedeti, je bilo to, da si želijo ponovno v smrt, ki jim je edini rešitelj. V smrti so

videli pozabljenje vsega, življenje je zanje že davno umrlo.

Kriminal ni bil med tistimi razlogi, ki so vidno vplivali na odločitev za samomor. Le nekaj nad 4 % je bilo med samomorilci takšnih, ki so bili podvrženi kriminalu.

27 moških (skoraj 52 %) in 6 žensk (30 %) je storilo samomor v razburjenosti. Nastane vprašanje, kako da tega niso preprečili tisti, ki so bili z njimi v kritičnem trenutku v stikih. Pokazalo se je, da so bila podobna razburjenja pri nekaterih že običajna, zato ni nihče vzel njihove grožnje resno. Pri drugih pa se je pojavilo takšno razburjenje prvikrat, zato ni nihče pričakoval tako hude reakcije.

Neki mladenci, ki je povzročil trčenje vozil v cestnem prometu, se je z oškodovancem sporazumel, da bo povrnil škodo. Zato se je z domačimi hudo sprl. Ker tega ni mogel prenesti, se je obesil v veliko presenečenje svojcev.

Preudarno je storilo samomor 29 % moških in 35 % žensk. Izbrali so takšen kraj in način, ki je zgovorno pričal, da so hoteli umreti. Vendar razlogi za samomor niso bili vedno prepričljivi ali razumljivi.

Neki upokojenec je šel pogledat svojega prijatelja upokojenca, ki se je dan prej obesil. Ko se je vrnil domov, je ternal, kako je bilo pokojniku hudo. Naslednjega dne se je še sam obesil, čeprav je imel urejeno in mirno življenje in ni bilo nobenih objektivnih razlogov za samomor. Storil ga je, sodeč po načinu, povsem preudarno, le iz nekakšne simpatije ali solidarnosti do prijatelja.

Podobni primeri niso osamljeni. Pred nekaj leti so našli na Gorenjskem v potoku utopljenca, ki ga je voda naplavila k bregu. Do prihoda komisije se je na kraju zbral več ljudi. Navzoči so bili tudi potem, ko so potegnili utopljenca iz vode in ga prepoznali. Nekdo je rekel, kako je utopljenec lep in svež, drugi so mu pritrjevali. Nihče ni pripisoval tem besedam posebnega pomena. Kmalu zatem pa so v okolici sledili v razdobju šestih mesecev širje samomori z utopitvijo. Prav gotovo je vplival prvi primer, ki ga je videlo precej ljudi, kar vsekakor ni bilo prav. To so res čudni, toda zelo kvarni vplivi.

Različni vplivi na poskuse samomora

Omenili smo že, da je pri samomoru ali poskusu samomora težko nadrobneje ugotavljati različne vplive, razen tistih, ki so očitni in jih sorodniki ali znanci ne morejo prikriti. Zlasti težko je ugotoviti tiste vplive, ki bi utegnili škodovati ugledu pokojnika, sorodnikov, predstojnikov ali službenih tovarišev. Posebno še prikrivajo naslednje razloge: podvrženost kriminalu, razburjenost, preudarno

storitev, fingiranje, poprejšnje poskuse samomora.

Razvajeni mladenič je večkrat izsiljeval sorodnike. Ko je izčrpal vse načine, s katerimi je navadno zlahka dosegel svoj namen, je sklenil, da jih bo prestrašil s poskusom samomora. Obesil se je v domnevi, da ga bodo prav kmalu našli in rešili. Našli so ga res hitro, vendar so bili tako zmedeni, da je bilo že prepozno, ko so prerezali vrv.

Vplivi so pri poskusih kakor pri dokončanih samomorih v splošnem enaki. Pri poskusih so bili številnejši tisti samomorilci, ki so to storili v vinjenosti ali razburjenosti, kar je razumljivo, saj so brez priprave izbirali manj učinkovita sredstva. Pri ponovnih samomorih ali poskusih je odstotek moških manjši (8,53 %) od odstotka žensk (14,03 %).

Fingiranih poskusov je bilo razmeroma malo, in sicer sta jih storili dve ženski, medtem ko se je, kot smo že omenili, en fingiran poskus moškega končal s smrtjo, drugi moški pa se je močno osmešil.

Vpliv samomorov na ožjo in širšo okolico

Pogosto so sorodniki, da bi opravičili svoje nepravilno ravnanje, skoraj cinično izjavljali, da od pokojnega niti ni bilo drugega pričakovati kakor to, da je storil samomor, češ saj ga je storil tudi njegov oče, stric ali kdo drug iz družine. V resnici je precej primerov, da se samomori v družini ponovijo. Bili so primeri, da se je kdo obesil prav na istem kraju kakor pred leti njegov oče ali brat.

Dva mlada človeka, ki sta se imela za zelo nesrečna, sta se skupaj usmrtila, čeprav nista bila v ničemer na slabšem od tisočev drugih. Njuh pogreb se je pretvoril v pravcato povečevanje obeh nesrečnikov.

To pa je imelo žalostno posledico, in sicer samomor nekega drugega mladinca, ki je bil navzoč na pogrebu. Bil je zdrav, močan in je imel zelo dobre starše ter druge sorodnike, ki so mu izpolnili vsako željo. Ko nekoč niso ugodili neki njegovi manjši želji, je pod vplivom omenjenega pogreba segel po strupu. Pogrebni zavod je tedaj po našem prizadevanju tudi sam uvidel pogubne posledice poveličevanja, zato se to ni ponovilo.

Nedvomno vplivajo samomori na živčno oslabele in omahljive ljudi, zlasti na samomorilčeve sorodnike. V duševni razravnosti sežejo po samomoru, ker mislijo, da ni drugega izhoda. Pogosto sami napovedujejo svojo smrt, češ, storil bom tako kot moj oče ali mati. Njihovi sorodniki jemljejo ta dejanja kot logično posledico družinske dednosti, ne da bi pomislili, da so prav oni s svojim nečloveškim ali pristranskim ravnanjem prispevali dobrošen del k njihovi odločitvi.

Skupno število različnih vplivov na samomore in poskuse

Med samomorilci in tistimi, ki so poskušali samomor, je bilo v splošnem zdravih skupaj 78 ali 56,11 %,bolehalo jih je 61 ali 43,37 %, alkoholu je bilo podvrženih 41 ali 29,49 %, ob storitvi je bilo vinjenih 28 ali 20,14 %, podvrženih kriminalu 3 ali 2,15 %, v razburjenosti 79 ali 56,83 %, s preudarkom 34 ali 24,46 %, fingiranost 3 ali 2,15 %, poprejšnji poskusi 15 ali 10,79 %.

Socialni sestav samomorilcev

Zanimivo je, kdo in kaj so bili tisti ljudje, ki so se odločili za samomor.

Moških samomorilcev je bilo poročenih 50 %, tistih, ki so poskušali samomor, 73 %. Žensk je bilo poročenih 40 %, tistih, ki so storile poskus samomora, 49 %. Poročenih moških in žensk je bilo skupaj 53 %.

Samskih moških je storilo samomor 36 %, poskus samomora pa 20 %. Samskih žensk je storilo samomor 35 %, poskus 43 %. Samskih moških in žensk je bilo skupaj 34 %.

Vdovstvo prenašajo, moški laže kakor ženske, ker moški laže sklenejo nov zakon. Med samomorilci je bilo vdovcev le 2 %, žensk pa 12 %.

Razvezanih moških in žensk je bilo 6 %.

Od moških, ki so dokončali samomor, je imelo 60 % otroke, od žensk pa 40 %.

Takšnih, ki niso imeli stalne zaposlitve, pokojnine, dohodka ali urejenega življenja, je bilo 17 % moških in 14 % žensk. Prav ti ljudje so nas posebej zanimali in smo se trudili, da bi ugotovili razloge, ki so jih pripeljali do samomora. Ugotoviti nismo mogli niti enega, ki bi prišel zaradi bede in pomanjkanja v tako obopen položaj, da bi se ne bil mogel preživljati ali da bi zanj ne skrbela družba. Vsi so zabredli tako daleč po lastni krivdi, in sicer največ zaradi alkoholizma in mržnje do dela. V številnih primerih so prejemali podpore, denar pa so v nekaj dneh zapravili in potem stradali, zapustili družinsko okolje, delo in družbo, vedno bolj propadali in se končno umaknili iz življenja.

V mestih je živilo 63 % samomorilcev obeh spolov, ostalih 37 % pa na deželi. Preseneča nas, da je kljub razmeroma visokemu številu samomorilcev na deželi med njimi le 5,75 % kmetov, največ moških. Med samomorilci je največ nekvalificiranih in kvalificiranih delavcev, ki tvorijo večino v mestnih in industrijskih krajih. Nekvalificiranih delavcev je 31 %, kvalificiranih pa 26 %. Med nekvalificiranimi delavci moškega in ženskega spola razlika v odstotkih ni velika. Večja razlika je med kvalificiranimi delavci, katerih je 35 %

moških, a le 12 % žensk, to zato, ker je v spletu manj kvalificiranih žensk.

Med samomorilkami so v večini gospodinje, ki jih je 33,33 % ali natančno vsaka tretja ženska.

Med uslužbenicami je odstotek moških in ženskih samomorilcev približno enak. Približno enako je sorazmerje tudi med moškimi in ženskami pri visoko kvalificiranih uslužbenicah, pri upokojencih in preužitkarjih.

Moški so največ umirali med 50. in 60. letom starosti (23 %), ženske pa med 30. in 40. letom. To so kritična leta, ko ljudje izgube upanje in možnost, da bi si ustvarili boljšo bodočnost ali novo življenje. Večkrat tudi spoznajo, da so zgrešili življenjski cilj, pa nimajo moči, da bi spremenili navade in se prevzgojili.

Med mladino v dobi do 25 let je bilo 60 % nesrečna ljubezen in družinski spori. Nekaj primerov je bilo tudi zaradi osamljenosti in lahkomiselnosti ali brezdelja in neurejenega življenja.

Pri komaj 20-letnem fantu je bil alkoholizem osnoven razlog za samomor. Bil je tako vdvan alkoholu, da brez njega ni mogel prebiti niti trenutek. Ni izbiral sredstev, da je le prišel do pijače. V vinjenosti je zakrivil več kaznivih dejanj, od tatvine do posilstva. Čeprav so si družinski člani zelo prizadevali, jim ni uspelo, da bi ga odvrnili od pijače in preprečili njegovo početje. Ko je končno najblžjemu sorodniku ukradel obleko in jo pridal za pijačo, je uvidel, da bi mu to težko odpustili in se je usmrtil.

Pri komaj osemnajstletnem fantu smo motiv samomora ugotovili šele po enem letu. Mati je imela razen njega še pet nezakonskih otrok. Zanj je skrbela neka sorodnica, poročena žena brez otrok, ki mu je bila prava krušna mati in ga je vzljubila kot svojega lastnega otroka. V podjetju, kjer se je učil, so pravočasno opazili njegovo občutljivost. Z njim so ravnali zelo obzirno in so ga sčasoma vši vzljubili. Užival je njihovo materialno in moralno podporo ter zaupanje. To je s svojim vedenjem tudi zaslužil, ker je bil pošten, dober in sposoben delavec. Nemalo presenečeni so bili, ko so ga nekega dne našli obešenega v kletnih prostorih podjetja. Ni zapuštil poslovilnega pisma in nikoli ni s čimerkoli pokazal, da bi želel umreti. Nihče

tudi ni vedel, da bi imel zadnjega pol leta kakšne posebne težave. Njegova smrt je bila težka uganka. Sirile so se govorice, da se je sramoval svoje matere, ki ga je baje kot beračica obiskala, ko je bil nekaj dni v bolnišnici, nadalje da je imel težave v šoli in pod. Vendar se je vse to pokazalo kot neutemeljeno, ko smo po naključju našli neko pismo, ki ga je bil fant prejel malo pred smrtnjo. Sklepal smo lahko, da je šel v smrt zaradi nesrečne ljubezni. Dekle, ki jo je imel silno rad, ga je v pismu grobo zavrnilo, češ da ne mara takšnega »škiljavca«. Zaradi kratkovidnosti je namreč nosil očala in je bil zaradi tega zelo nesrečen.

Med najmlajšimi je žalosten primer osamljenega fanta brez staršev, ki se je po bratovi poroki počutil tako nesrečnega in zapuščenega, da je sklenil umreti, ker ni mogel prenesti ločitve od brata.

Drug, še bolj tragičen primer je prav tako mlad fant, ki je prišel domov nekoliko vinjen in je bil priča grobega prepira med starši. Tega nikoli ni mogel prenašati in se je tokrat od žalosti obesil.

Skoraj vsi ti mladi ljudje v starosti do 25 let, trideset po številu, so umrli zato, ker niso našli odziva v sreih ljudi, katere so ljubili in bili nanje navezani. Niso našli razumevanja, tolažbe ali tople besede pri tistih, ki so jim bili najbližji. Bili so preslabotni in niso mogli prenesti krivice, ki se jim je po njihovem lastnem občutju godila. Ko so to spoznali, so segli po samomoru.

Ne glede na to, da je med samomorilci precej takšnih, ki so s svojo smrtjo svojce razbremenili, ki so jih rešili velikih skrbi in težav, so bile številne družine hudo prizadete, ne le v materialnem, pač pa še mnogo bolj v moralnem pogledu. Hudo jim je; očitajo si, da si niso dovolj prizadevali, da bi jih varovali in odvrnili od samomora. Očitajo si tudi to, kar ni bilo v njihovi moči ali od njih odvisno. Zlasti hudo je staršem in mladoletnikom, ki imajo vedno pred očmi način smrti tistih, ki so jih ljubili.

Čeprav število samomorov razmeroma ni veliko in je v družbenem pogledu komaj opazno, si moramo vendarle prizadevati, da bi se njihovo število še bolj znižalo in s tem prihranilo trpljenje marsikomu izmed tistih, ki ostanejo za njimi.

Suicides in 1958 in the Ljubljana District

By Branko Lovrečič

The article deals with suicides and attempts at suicide during 1958 on the territory of the Ljubljana District, which has nearly 400 000 inhabitants. It shows them by months, seasons, motives, influences, and social position of persons having committed, or attempted at suicide.

During the year which forms the subject of the report, 72 persons (52 males and 20 female) committed suicide, while 67 persons (30 males and 37 females) attempted at suicide, thus totalling 139 persons (82 males and 37 females). During the years 1957 and 1959, the number of suicides was somewhat lower and the particulars on social standing, motives, and influences were, roughly, the same ones.

1. Regarding months, the most suicides were committed in August (15,27 %) and then range October, November, May, January, June, February, and April; the smallest number has been recorded in September and in December (4,16 %). The most suicides were attempted at in April and May (19,40 %), then rank July, August, March, June, January, and September. The lowest number has been recorded in February and December, while there was no attempt at suicide in November. The majority of suicides fall to the share of males, while the majority of persons attempting at suicide were females.

2. Regarding seasons, the highest number of suicides was in summer and autumn, i. e. 29,16 % each; then in spring — 25 % — and the lowest number in winter, 16,66 %. The most male suicides were in autumn and the fewest in spring, while the most female suicides were in spring and the fewest in winter.

3. 46 % males and 30 % females hanged and 40 % females and 13 % males drowned themselves. 15 % females and just as much males threw themselves under railway trains. 10 % males shot themselves, but no female did so. In some cases, committers applied two or more ways simultaneously, e. g. by poisoning themselves and cutting their veins. 43 % of males and 29,72 % of females attempted at suicide by hanging themselves. 29,72 % females and 3,33 % males tried to poison themselves, and 21,62 % females and 16,66 % males attempted at drowning themselves. The most females tried to die by poisoning or drowning, and the most males by hanging themselves. From the total figure of performed and tried suicides, 35 % were by hanging, 20 % by drowning, 11 % by throwing under railway trains and 10 % by poisoning.

4. Motives are the most important problem of suicides and attempts at suicide. The most males were induced mainly by alcoholism and mental disease. Several psychopaths were among

them too. The main motive of females was mental or nervous disease and disappointment in love. Incurable diseases incited more females than males to suicide. In the majority of cases, it is difficult to ascertain the basic motive of suicide, as mostly alcoholism, quarrels in the family, disease, and similar motives are combined. Among the total number of suicides and attempts at suicide, 36,96 % have been committed because of mental disorder, 23,02 % because of alcoholism, 17,98 % because of family quarrels, which makes 78 %. The share of all other motives is but 22 %. Among all cases, there was no one because of being without means of subsistence or because of distress. As far as such moments appeared here and there, they were mostly combined with alcoholism, family quarrel, and mental disorder. This is the main difference against pre-war statistics, in which suicides because of misery and need are rather numerous, as society of that period was not sufficiently interested in socially threatened people, remaining without means of subsistence.

5. Also physical conditions had an influence on suicides and attempts at suicide, since more than 48 % of males and 35 % of females were sick. Among males, 55 % were addicted to alcoholism, but none among females. In the moment of suicide, 21,15 % males and only 5 % females were drunk. 52 % males and 30 % females committed suicide in excitement and 29 % males and 35 % females after reflection. Persons committing suicide were influenced by former suicides of members of the family or closer relatives, acquaintances, and friends, sometimes even by seeing a person having committed suicide.

6. Among persons having committed, or attempted at suicide, there were 58 % married males and 46 % married females, 30 % male bachelors and 40 % single females, 2,43 % widowers and 12,28 % widows, as well as 6 % divorced males and females. Among those having had a disordered life, there were 17 % males and 14 % females. 63 % of persons having committed or attempted at suicide, 63 % lived in towns and 37 % on the countryside, among them only 5,75 % peasants, mostly males. There were 31 % unskilled workers and 26 % skilled workmen. Among females, there were 33,33 % housewives. Males died mostly between the ages of 50 and 60 and females between 30 and 40 years. Among young people up to 25 years, 60 % of suicides were induced by disappointment in love and by quarrels in the family.

Although the number of suicides is of relatively small importance and socially negligible, it is still to be endeavoured to reduce it.